

боку, якщо йдеться про поліпшення орендованих будівель або їх частин, то 12 років – мінімальний строк для групи 9 – більш привабливий, ніж 20 років – мінімальний строк для будівель²¹².

Класифікація основних засобів у бухгалтерському обліку ніколи не спричиняла серйозної стурбованості бухгалтерів, бо помилкове віднесення об'єкта не до тієї групи не мало жодних наслідків. А податкова класифікація часто була причиною податкових конфліктів. Збільшення кількості груп саме по собі навряд чи вирішить усі проблеми цього плану.

На жаль, повної гармонізації бухгалтерського та податкового обліку в частині, що стосується основних засобів, не відбулось, хоча й податковий облік основних засобів за новими правилами Податкового кодексу наближений до бухгалтерського обліку основних засобів. Зокрема, збережено, як і раніше, розподіл основних засобів у податковому обліку на виробничі та невиробничі, у ПКУ існує поділ основних засобів на групи, але збільшена їх кількість з 4 до 16, що дасть можливість раціональніше відносити об'єкти до тих чи інших груп.

5.8. Еволюція підходів щодо відображення факторингових операцій в бухгалтерському обліку

Перед українською економікою зараз гостро стоїть проблема виходу на міжнародні ринки, активно розвивається зовнішня торгівля, і, безумовно, в даній ситуації необхідні фінансові інструменти, здатні в повній мірі задовольняти фінансові та управлінські потреби учасників зовнішньоекономічної діяльності, і, адаптовані до практики зарубіжних країн - торгових партнерів нашої країни. В даний час одним з подібних інструментів є факторинг.

У вітчизняній практиці наразі відсутні уніфіковані комплексні організаційно – методичні підходи щодо відображення в обліку факторингових операцій. Для того, щоб зрозуміти і збагнути всю сутність факторингу та адало сформувати облікову систему відображення факторингових операцій, важливим є дослідження його історії. Значення історії факторингу необхідне для розуміння його сучасного стану і оцінки можливих напрямів розвитку. Історична еволюція факторингу розглядається не заради нього самого, а для полегшення розуміння теперішнього і передбачення майбутнього. Дана категорія певною мірою є новою для господарської практики в Україні, а також мало вивченою і не до кінця розробленою. Але, не дивлячись на це, в реальному житті зустрічатися з нею доводиться все частіше, що підкреслює актуальність та необхідність дослідження цієї ділянки.

Дослідженню проблем, пов'язаних з факторингом, приділено увагу рядом зарубіжних дослідників, таких як Е. Доллана, Ж. Пєррара, П. Роуза, К. Шмітгоффа, Р. Кембелл, М. Бікєре, П. Бікєв, Дж. Гїлберт, І. Джїлберт, Х. Ж. Зомер, А. Коке, Дж. Мак-Кєнзі, Ф. Сєлїнджер, М. Формєн, К. Ф. Хагенмолєр, О. Ханн, Д. Чєссер, М. Д. Чїж та інші іноземні економісти.

²¹² Корнійчук, Г. Основні засоби. Бухгалтерська і податкова сутність / Г. Корнійчук // Все про бухгалтерський облік. – 17 жовт. – с. 7-12.

З-поміж вітчизняних вчених, які зробили значний внесок у розвиток теорії і практики здійснення факторингових операцій слід назвати насамперед дослідження таких науковців як Т. Е. Белялов, Ю. С. Скакальський, Ю. М. Лисенко, М. Олексієнко, І. Склеповий, В. Смачило, О. Г. Веренич, А. П. Шаповалова, Р. Грачева, К. С. Сурніна.

Вітчизняні дослідження в більшості випадків відрізняються висвітленням окремих аспектів факторингу. Так, М. Олексієнко та І. Склеповий розглядають перспективи впровадження факторингу в банківську практику. Т. Е. Белялов, Ю. С. Скакальський, Ю. М. Лисенко та В. Смачило досліджують використання факторингових операцій в якості фінансового інструменту управління дебіторською заборгованістю. О. Г. Веренич, А. П. Шаповалова, Р. Грачева, К. С. Сурніна вивчають проблеми відображення в обліку факторингових операцій. Їх різнонаправленість свідчить про те, що вітчизняний факторинг перебуває на етапі становлення і досі не має стійкої понятійної бази, що в свою чергу зумовлює необхідність дослідження зарубіжного досвіду та історичної еволюції становлення факторингу.

Метою та завданням дослідження є виявлення передумов виникнення та формування основних етапів розвитку факторингу як повноцінної фінансової послуги і дослідження закономірностей формування ринку факторингових послуг у світі та тенденцій його розвитку в короткостроковій і середньостроковій перспективі в Україні.

Дослідження проводилося на принципах єдності історичного і логічного, форми і змісту. Використовувалися загальнонаукові методи пізнання.

1. Еволюція факторингу

Факторингові послуги — одна з найбільш молодих, але вже невід'ємних складових фінансового ринку в Україні. Відносна молодість, а також недостатня освітленість у вітчизняній літературі обумовлюють необхідність продовження досліджень і додаткової методичної підтримки факторингової діяльності.

Факторинг, як і багато інших фінансових інструментів, прийшов в Україну із заходу. У сучасному розумінні він є комплексною фінансовою послугою, що означає короткострокове фінансування під переуступання дебіторської заборгованості фактору, — банку або факторинговій компанії — в цілях прискорення оборотності активів і щоб уникнути появи сумнівних боргів.

У питаннях історичного розвитку, періодизації і еволюції факторингових послуг думки дослідників кардинально розходяться: одні автори вказують на відносну молодість факторингу, відмічаючи його появу в зарубіжних країнах в 60-х роках ХХ століття²¹³ і навіть у кінці ХХ століття. Інші автори стверджують, що факторинг зародився в США у кінці ХІХ століття²¹⁴. При глибшому дослідженні з'ясується, що його зародження датується 4 тис. р. до н. е. і географічно відноситься до Вавилону²¹⁵.

Етапи періодизації розвитку факторингу, запропоновані різними вченими, систематизовано в табл. 1.

²¹³ Приходько А. А. Об истории развития факторинговых отношений [Текст] / А. А. Приходько // Банковское право. - 2005. - №3. - С.58-63.

²¹⁴ Левченко Н. М. Факторинг як інструмент ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємств [Текст] / Н. М. Левченко, Г. В. Кравченко // Економічний простір. - 2009. - №23/2. - С. 242-251.

²¹⁵ Елуфимова Е. А. Формирование и развитие факторинговых услуг в современной экономике: дис. кандидатка эк. наук: 08.00.10 [Текст] / Елуфимова Екатерина Андреевна. - М. - 2009. - 146 с.

1. Систематизація поглядів науковців на періодизацію розвитку факторингу

Автор	Періодизація розвитку факторингу
Чиж М. Д. ²¹⁶	<p>виділяє 7 етапів розвитку факторингу як економічного явища:</p> <p>Перший етап. Початок XVI ст. Зародження факторингу. З'явився термін «фактор», який був синонімом термінам «агента», «комісіонера» в англійській торгівлі з колоніями. У функції факторів входила реалізація товарів, вироблених принципалом, а також надання йому грошових авансів і кредитування його виробництва.</p> <p>Другий етап. XVIII ст. Трансформація факторингу в інструмент фінансування. На більш пізньому історичному етапі деякі комісійні агенти відмовилися від комерційних функцій і зосередилися на фінансових сторонах обслуговування клієнтів. Поступово фактори перейшли до прямого купування у постачальника його платіжних вимог (виставлених покупцем рахунків-фактур). В Англії в торгівлі зі Східною Індією стали використовуватися власне фактори, а обов'язки яких входило не лише надання посередництва, але і отримання авансів в рахунок майбутніх поставок товарів з Англії.</p> <p>Третій етап. Середина XIX ст. Розвиток факторингу в США. Факторинг розвивався в США особливо інтенсивно, чому сприяли великі відстані між населеними пунктами США, а також розбіжності у законодавствах штатів. Характерним для американських факторингових компаній того часу було те, що вони не тільки зберігали запаси (в основному, текстиль, одяг та пов'язаних з ними товарів) для європейських принципалів і продавали їх від імені та за дорученням останніх, а й виступали в якості агентів "делькредере" (брали на себе ризик неплатежу). Пізніше, у міру збільшення прибутків факторингових компаній, у них з'явилася можливість достроково, до погашення боргів покупцем, здійснювати виплати на користь своїх принципалів. Таким чином, була закладена основа факторингу в його сучасному розумінні.</p> <p>Четвертий етап. Кінець XIX ст. - 20-ті роки XX ст. Перетворення факторів (агентів-посередників) у фінансові інститути. У 1890 р. в США введений митний тариф Мак-Кінлі, що передбачав захист мита на текстиль у розмірі 49,5% для стримування його імпорту з Європи. Агентам, що спеціалізувалися на імпортованому товарному факторингу, довелося переорієнтуватися виключно на внутрішній ринок і відмовитися від зовнішньоторговельних операцій.</p> <p>П'ятий етап. 30-ті XX ст. 1963р. Визнання факторингових операцій видом банківської діяльності. З початку XX ст. факторингова діяльність обмежувалася сферою торгівлі текстилем, а 20-30-і роки вона поширилася на меблеву, паперову промисловість, підприємства з виробництва електротоварів. Особливо важливо відзначити, що галуззю – родоначальницею для виникнення як товарного, так і фінансового факторингу, була саме легка промисловість.</p> <p>Шостий етап. 1963р. кінець XX ст. Створення міжнародних факторингових асоціацій, розвиток факторингу в Західній Європі, а потім і в усьому світі. Даний етап характеризується приходом американських факторингових компаній в Західну Європу і створенням міжнародних факторингових організацій: International Factors Group, Heller International Group, Factors Chain International, Credit Factoring.</p> <p>Сьомий етап. XXI ст. Етап зростання факторингу. Даний етап характеризується стійким зростанням галузі незважаючи на різні негативні тенденції у світовій економіці. Так, кількість факторингових компаній у світі постійно зростає, і відповідно зростають обсяги факторингових операцій. Причинами інтенсивного розвитку факторингу на даному етапі є процеси глобалізації, активна діяльність факторингових асоціацій, пошук банками і компаніями нових фінансових інструментів.</p>

²¹⁶ Чиж М. Д. Факторинг как инструмент финансирования внешнеэкономической деятельности: дис. кандидата эк. наук: 08.00.14 [Текст] / Чиж Михайло Давидович. - Санкт-Петербург, 2005. - 184с.

Приходько А.А. ²¹⁷	<p>розвиток факторингу ділить на три етапи.</p> <p>1.Економічна історія розвитку факторингу. Передбачає зародження нових громадських стосунків.</p> <p>2.Наукова історія розвитку факторингових стосунків. Виникнення і вплив доктрини на розвиток факторингових стосунків.</p> <p>3.Правова історія. Розвиток правового регулювання факторингових стосунків.</p> <p>При цьому в історії розвитку факторингу Приходько А. А. виділяє три концепції:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «елементна» концепція. Суть її полягає в твердженні, що окремі елементи факторингових угод з'явилися ще в XIII - XVI ст. Факторами спочатку називалися комісійні (торгові) агенти, у функції яких входила не лише реалізація товарів, вироблених принципалом, але і надання йому грошових авансів і кредитування його виробництва. Відповідно до цієї концепції зародження елементів факторингу комісіонер продавав товари і виставляв рахунки від свого імені, не вказуючи імені принципала. Якщо він продавав в кредит, то переймав на себе і ризик, надаючи за додаткову винагороду гарантію отримання платежу. На пізнішому історичному етапі деякі комісійні агенти відмовилися від комерційних функцій і зосередилися на фінансових сторонах обслуговування клієнтів. Послідовники такого розуміння шляху розвитку факторингу вважають, що поступово фактори перейшли до прямої купівлі у постачальника його платіжних вимог (виставлених покуштем рахунків-фактур) - «англійська» концепція. Початок операціям факторингу поклав створений в Англії ще в XVII ст. Будівник факторів. У той час великі європейські торгові дома мали свої представництва в колоніях - факторії, які очолювали фактори (торгові посередники по збуту товарів на незнайомих іноземних ринках). Перед фактором, що знав товарний ринок, платоспроможність покуштів, звичаї і торгові звичаї цієї країни, ставилися завдання пошуку надійних покуштів, зберігання і збуту товару, а також подальшого інкасування виторгу. - «американська» концепція. Найбільше поширення факторингові угоди сучасної форми і змісту отримали в США в 40 - 50 - х рр. XX ст. і здійснювалися в основному великими банками. На цей період доводиться початок застосування класичного договору про факторинг, незважаючи на усі існуючі "прототипи" факторингу. В цілому ж прибічники "американської" позиції одностайно вважають, що офіційне визнання вказаних операцій в США відноситься до 1963 р., коли урядовий орган по контролю за грошовим обігом визнав факторинг законним видом банківської діяльності.
Левченко Н.М. ²¹⁸	<p>поділяє історію факторингу на три еволюційні етапи:</p> <p>1 етап - сер. XVII ст. - історія факторингу почалась в епоху індустріального суспільства в Англії.</p> <p>2 етап - др. пол. XIX ст. - характеризується бурхливим розвитком факторингу в Північній Америці. В цей період з'явився в 1889 році Закон про фактори.</p> <p>3 етап - поч. XXст. - історія сучасного факторингу, передумовими виникнення якого стали інфляційні процеси після Першої світової війни (1929-1933рр.) В рамках плану Маршалла почалась експансія американських товаровиробників, в результаті чого в 60-х роках виникли європейські факторингові компанії</p>
Слуфимова К.А. ²¹⁹	<p>поділяє історично розвиток факторингу наступним чином: Перший етап. 4 тис. р. до н. е. Деякі ознаки факторингу можна виявити в торгових стосунках у Вавилонському царстві, пізніше за часів Римської імперії. Другий етап. Середні віки. У порівняно сучасному вигляді факторингові операції проводилися у</p>

²¹⁷ Приходько А. А. Об истории развития факторинговых отношений [Текст] /А. А. Приходько //Банковское право. - 2005. - №3. - С.58-63.

²¹⁸ Левченко Н. М. Факторинг як інструмент ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємства [Текст] / Н. М. Левченко, Г. В. Крапченко // Економічний простір. - 2009. - №23/2. - С. 242-251.

²¹⁹ Слуфимова Е. А. Формирование и развитие факторинговых услуг в современной экономике: дис. кандидата ес. наук: 08.00.10 [Текст] / Елуфимова Екатерина Андреевна. - М. - 2009. - 146 с.

	Великобританії, що активно розвивала колоніальну торгівлю, так перші операції факторингу почав вести створений в Англії в XVII столітті «Будинок факторів» (House of Factors). Третій етап. Початок XX ст. Факторингові операції отримали розвиток в США, передусім при обслуговуванні текстильної промисловості, а дещо пізніше - меблевої і паперової промисловості, підприємств по пошиттю одягу, виробництву електроприладів.
--	---

Очевидно, що історія виникнення і розвитку факторингових взаємовідносин дослідниками трактується неоднозначно, пояснення відмінності в поглядах криється в понятті галузевого суб'єктивізму, те, що з точки зору економіки є моментом зародження факторингу, з точки зору права може бути лише особливого роду кредитні стосунки. Більше обгрунтованою, на наш погляд, видається точка зору про те, що факторинг - явище, що виникло шляхом зміни англійського інституту торгового посередництва Середньовіччя і придбання специфічних рис вже на американській землі. У своїй основі факторинг має комерційно-фінансові операції торгових агентів, що займалися збутом товарів виробників, які потім трансформувалися в механізм фінансування, що має на меті надання комплексу фінансових послуг.

Розглянемо відображення факторингових операцій в історії розвитку бухгалтерського обліку (рис. 1). За основу періодизації розвитку обліку вищому взято періодизацію, запропоновану Белоусовим М. О.²¹⁰

Таким чином, упродовж усього шляху розвитку факторингових стосунків доктрина йшла за практикою, а не формувала її. На наш погляд, роль доктрини до моменту прийняття яких-небудь засадничих комплексних правових регуляторів була зведена до класифікації відомостей, хронологічної побудови подій і пошуку безпосередніх витоків появи факторингу. Очевидно, пояснення цього факту криється у відсутності практичної потреби іншої функції науки. Певну роль в описаному шляху розвитку доктрини зіграла також обставина певною мірою "новизни" стосунків, що складаються, у рамках факторингу.

2. Становлення факторингового ринку в Україні

Ринок факторингу в Україні є досить молодим і перебуває на стадії становлення

В процесі розвитку факторингу в Україні можна виділити наступні етапи.

1. Етап впровадження факторингу на український ринок (1988-2000 рр.). Початком цього етапу і, відповідно, усієї історії факторингу в Україні ще за часів Радянського Союзу, став експеримент Промбудбанку за поданням факторингового обслуговування. Проте, існуюча у той час нормативно - правова база абсолютно не відповідала економічній суті факторингу, оскільки передбачала переуступання банку тільки простроченої дебіторської заборгованості. Крім того, банки гарантували платежі постачальникові шляхом кредитування його покупців і здійснювали тільки разові угоди факторингу без надання комплексу додаткових послуг.

2. Етап розвитку факторингу і пристосування до національних умов (2000-2006 рр.). Початок цьому етапу поклало прийняття в 2001 році АКБ «Укрсрббанка» в міжнародне факторингове об'єднання Factors Chain International (пізніше учасником FCI стало ТОВ «Арма Факторинг» (2005р)), що свідчило про світове визнання

²¹⁰ Белоусов М. О. Генезис категорії «кваліталь»: економічна та облікова інтерпретація [Текст] / М. О. Белоусов // Вісник ЖДТУ. - 2011. - №1 (55). - С. 22.

українського факторингу. Поширенню факторингу сприяло також прийняття Цивільного кодексу, який включав главу 73 «Факторинг». Проте, незважаючи на сприятливі умови для факторингу, суттєвого поширення він не набув.

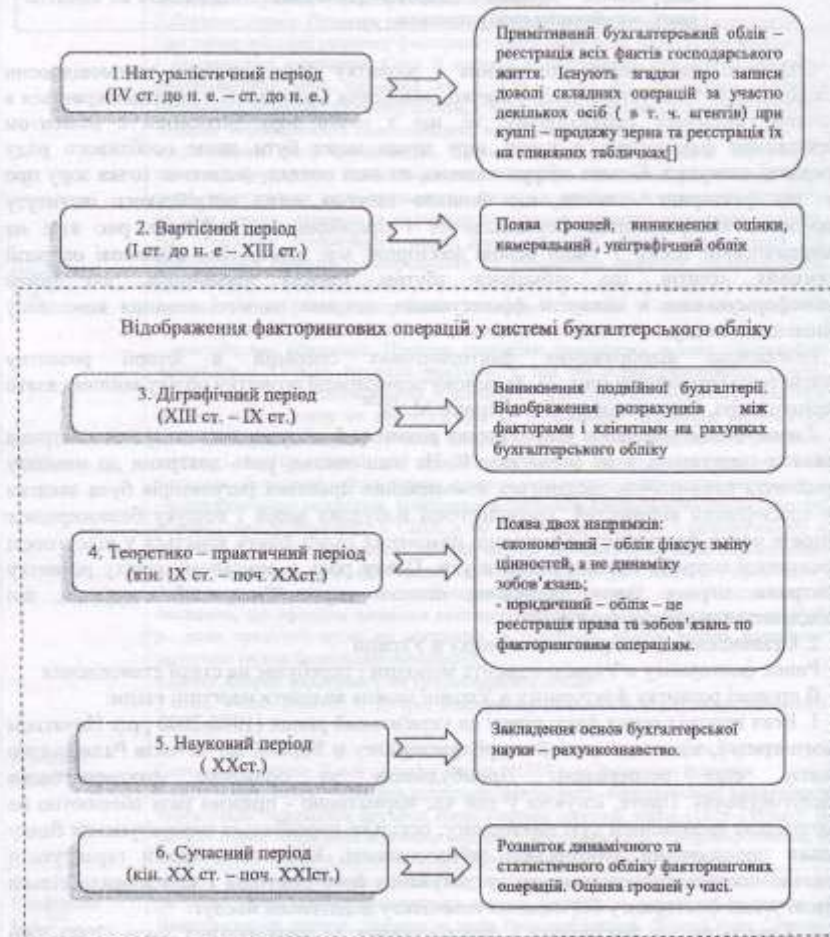

Рис. 1. Періодизація розвитку факторингу в історії бухгалтерського обліку

3. Етап формування сучасного факторингового обслуговування (починаючи з 2006 р.). 11 січня 2006 року Україна приєдналась до міжнародної Конвенції УНДРУА про міжнародний факторинг. Участь в міжнародних конвенціях дуже часто дозволяє

розширити проблеми розвитку правової системи за відсутності спеціального національного регулювання тієї або іншої проблеми. Постачальники не можуть відмовитися від комерційного кредитування, оскільки це може привести до звуження кола потенційних покупців і скороченню об'єму продажів. Проте, при цьому сам постачальник також стикається з проблемою фінансування обігових коштів, яка може бути вирішена за допомогою факторингу. Беручи це до уваги, комерційні банки починають поступово активізувати факторингове обслуговування. Так, найбільші банки України – ПАТ «Укресімбанк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Європейський банк», ФК Факторинг, Перша Факторингова компанія та інші починають активно освоювати цю послугу.

Аналізуючи етапи розвитку факторингу, можна відзначити, що на початкових етапах факторинг використовувався як інструмент страхування від ризику неплатежу за поставлену продукцію та інкасування боргів, потім додалася функція фінансування під відчуження права вимоги, потім ще додаткові послуги: ведення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, контроль відвантажень покупцям, консалтингові послуги.

Всі ці зміни функцій факторингу відбувалися під впливом вимог часу, зовнішніх економічних і політичних факторів. Стан суспільства в будь-який проміжок часу визначається сукупністю суспільних потреб, які й обумовлювали розвиток і зміну факторингу.

В ході розгляду названих питань автором була зроблена спроба систематизувати погляди науковців щодо етапизації історії розвитку факторингу в цілому як економічного явища та уперше запропонована класифікація етапів розвитку факторингу в Україні.

В дослідженні розглянуто лише незначну частину історичних аспектів формування факторингу як повноцінного об'єкту обліку, проте викладені результати проведеного дослідження можуть започаткувати більш глибокі дослідження з цієї проблематики.

Перспективним напрямком вважаємо дослідження відображення в обліку факторингових операцій.

5.9. «Нульове» оподаткування з податку на прибуток та особливості його відображення на рахунках бухгалтерського обліку

Переважна більшість підприємств України є платниками податку на прибуток. Прийняття Податкового кодексу поступово збільшить їх кількість через зменшення платників єдиного податку. Альтернативою та шансом утриматися таким підприємствам на ринку є право на можливість застосування з податку на прибуток пільгову ставку 0%.

Відповідно до діючого Податкового кодексу України (далі - ПКУ) основна ставка податку на прибуток становить 16 відсотків, яка застосовується з урахуванням пункту 10 розділу XX «Перехідні положення» ПКУ. Отже, ставка податку на прибуток підприємств встановлено:

- з 1 квітня 2011 року по 31 грудня 2011 року включно – 23 відсотки;
- з 1 січня 2012 року по 31 грудня 2012 року включно – 21 відсоток;
- з 1 січня 2013 року по 31 грудня 2013 року включно – 19 відсотків;